

achtergrond

10

Verzoening dicht bij huis

In deze tijd, die getekend wordt door oorlogen en oorlogsdreiging, pogen vredesbewegingen kleine lichtpuntjes te geven in een donkere tijd. Zo ook Groningers voor Vrede en De Nieuwe Vredesbeweging. „Ik ben ervan overtuigd dat één mens de wereld kan veranderen.”

TEKST MARIJKE BROUWER EN WOUTER HOVING
FOTO JAN WILLEM VAN VLIET EN PETER WASSING

Elco van Dam (50) is bezig om zijn appeloogst van dit najaar uit te zoeken. Zijn appels liggen in blauwe bakken om er een doek in de buitenlucht. De rotte exemplaren haalt hij ertussenuit, zodat de rest niet aangetast wordt en samen in de bak kan blijven. De boomverzorger van beroep heeft vorig jaar de beweging Groningers voor Vrede opgericht, samen met bevriende hovenier Michiel Coesl uit Groningen. Vier keer de montrede die club dit jaar in Groningen. De laatste keer (30 november) deden er 180 personen mee.

Het burgerinitiatief Groningers voor Vrede ontstond tijdens de vele kopjes koffie die vrienden Elco van Dam en Michiel Coesl dronken. Ze voelden frustratie over de ernstigheid van het nieuws. Je kon op den duur gewoon opnoemen hoe ver een raket kon komen, welke tank een granaat tegen kon houden en hoeveel mensen er per dag doodgingen. Op Radio 1 spraken allemaal generals die uitlegden hoe je oorlog voert.

„Wij dachten: waarom hoor je nou niks over hoe je een oorlog oplost?”
In de woonkamer van Van Dam hangen twee vredesvlaggen aan het plafond. Het is een zelfgebouwd huis in de alternatieve woongemeenschap Bangweher aan de Peizerweg in Groningen. In een nis onder zijn bedstee liggen de bordes voor de vredesdemonstraties. Zijn hond Anko volgt hem overal. Het is een echte schapehond. De hondennaam is ook wel de afkorting is van het anti-militaristisch onderzoekskolлектив. Niet intentioneel, wel een leuke bijkomstigheid.

Dat Nederland ervoor kiest om Israël te helpen tegen Hamas en Oekraïne tegen Rusland, helpt niet in het vinden van vrede. Toen Israël militaire acties begon na de aanval van Hamas, was het argument: „Wij heb-

ben het recht om ons te verdedigen”. „Dat was een logische reactie. Maar ruim een jaar later wordt dat nog steeds gezegd. Dat is nu olie op het vuur.”

De oplossing van zo'n conflict moet uit Den Haag komen, vindt Van Dam, vanuit het Internationaal Gerechtshof. Die moet de rotte appels ertussenuit halen. „Als twee burenen ruzie hebben en je komt er niet uit, dan ga je toch ook naar een rechter? Als er in het Gerechtshof een uitspraak wordt gedaan, zit daar vele jaren aan onderzoek in. Misschien is dat naïef, maar ik geloof daarin.”

Groningers voor Vrede wil trouwens ook verzoening dicht bij huis brengen. Zo organiseert de club binnenkort een workshop 'geweldloze communicatie'. „Het is heel makkelijk om te zeggen: wij willen vrede in Oekraïne, Gaza, Jemen, Soedan, Congo. Maar dat blijven ver-van-huisbegrippen, kijk liever eerst hoe je zelf in het leven staat. Een buurman steekt lelijke kerstverlichting aan en 2 dagen later sta je ruzie te maken en knip je een draad door.”

De boodschap van het burgerinitiatief slaat aan. Al liep het in het begin niet storm. Bij de eerste demonstratie in juni kwamen er acht personen opdagen. Te weinig om een mars mee door de stad te lopen. Er waren ook wat beginnersfouten, want op dezelfde plek en locatie was ook een pro-Palestina-demonstratie bezig. „Ik zag een vredesvlag tussen die demonstranten”, herinnert Van Dam. „Diegene bleek voor ons gekomen.”

De keer erna kwamen er 20 personen. Daarna 110. De laatste keer 180. De mensen die meelepen – zo merkt Van Dam – zijn blij dat ze een manier hebben om hun onmacht te laten zien. Het zijn demonstranten die zich niet thuis voelen bij een pro-Palestina-beweging die wilten geen in vingers wijzen, maar laten weten dat de overheid niet in hun naam de oorlogen ondersteunt. „De zittende

regering doet dat naar eigen inzicht, het is niet het Nederlandse volk dat spreekt”, aldus Van Dam.

ONGEMAKKELIJK

De Groninger is blij dat de vredesbeweging steeds meer aandacht krijgt. Hij verwijst naar het gedicht van Martin Niemöller, de Duitse militair, theoloog en verzetsstrijder. Hij dichtte naar aanleiding van de Tweede Wereldoorlog:

*Toen ze de communisten kwamen halen / Heb ik niets gezegd / Ik was geen communist
Toen ze de vakbondsleden kwamen halen / Heb ik niets gezegd / Ik was geen vakbonds lid
Toen ze de Joden kwamen halen / heb ik niets gezegd / ik was geen jood
toen ze de katholieken kwamen halen / heb ik niets gezegd / ik was geen katholiek
Toen kwamen ze mij halen / En er was niemand meer om iets te zeggen*

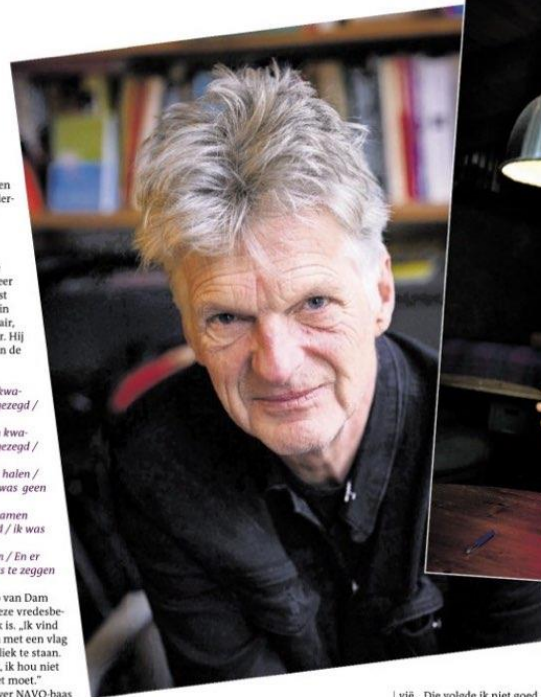
Het gedicht vat voor Elco van Dam haarlijn samen waarom deze vredesbeweging nu zo noodzakelijk is. „Ik vind het helemaal niet leuk om met een vlag tussen het winkeld publiek te staan. Ik vind het ongemakkelijk, ik hou niet van de spotlights. Maar het moet.”

Hij maakt zich kwaad over NAVO-baas Mark Rutte die volgens hem precies het verkeerde doet. „Hij zegt dat we een oorlogsgeschiedenis moeten hebben, hij houdt de mythe van de oorlog in stand”, zegt Willem de Haan (67) uit Groningen.

Tot vuur doet hij uit de doeken waarom Ruiters retoriek niet klopt. „Rechtvaardigheid bereik je door diplomatieke gesprekken, onderhandelen, economische en politieke samenwerking.” En ontwapening, zegt De Haan, zoals ten tijde van de Koude Oorlog ook gebeurde.

Hij vervolgt: „Rutte spreekt zonder nuance over een conflict tussen goed en kwaad, volgens hem is er met de tegenstander niet te praten én is oorlog voeren de enige manier om problemen op te lossen. Een mythe natuurlijk, want oorlog is duur en naar. De burger is altijd de klos, nooit de leiders, nooit de wapenfabrikanten, nooit de generaals.”
De Haan groeide op ten tijde van de Vietnamoorlog, thuis in Utrecht ging het aan tafel over die oorlog, over het milieu, de ongelijkheid in de wereld.

En toen moest hij in militaire dienst. Hij weigerde. Hij weigerde ook de keuring en werd als totaalweigeraar veroordeeld tot 18 maanden cel. „Ik wilde niet meedoen aan

Willem de Haan (links) en Elco van Dam: „Je bent niet machteloos.”

“
Waaron
hoor je nou
niks over
hoe je een
oorlog
oplost?”

Een van de bordes voor de vredesdemonstraties met op de achtergrond hond Amok.

11

“
Het leeft
veel meer
dan je
denkt, juist
onder
jongeren

die waanzin. Waarom worden we gekeurd om te kijken of je geschikt bent als moordenaar? Ik vond dat niet ik naar de psychiater moest, maar iedere soldaat die niet nadenkt over wat het betekent je in een pak te hijsen en een geweer te dragen.”

GROOT AVONTUUR

Hij was 22 en bracht zijn gevangenschap door met lezen en nog meer lezen. Met gitaar spelen, kletsen, z'n studie sociologie afronden, bezoek, stapels brieven lezen en beantwoorden. „Het was een groot avontuur en ik had het geluk dat ik ertegen kon. Ons doel als totaalweigerars was de discussie aanzwengelen. Problemen los je niet op met oorlog.”

Enmaal vrij werd hij journalist en later gaf hij ook les op de school voor journalistiek in Zwolle. Hij bezocht in de loop van de tijd hier en daar een anti-kernwapendemonstratie. Met de val van de Muur kakte de vredesbeweging in. „Het was een hoopvolle tijd. Het idee was: vrede van Vladivostok tot Lissabon.”

Lang duurde die glorie niet, beseft hij achteraf. In 1992 begon de oorlog in Joegoslavië.

„Die volgde ik niet goed, omdat we in die periode kinderen kregen.”

Toen bijna drie jaar geleden de oorlog in Oekraïne begon, waren zijn dochters al lang en breed volwassen. Hij kon er weer tegen aan. Amper drie weken na de Russische inval, schreef hij een ingezonden stuk naar deze krant, met als kop *Zelensky leg je wapens neer*.

„Ik vond en vind dat ik me er tegenaan moet bemoeien. Je bent niet machteloos” zegt hij. Vanuit precies die overtuiging is hij redacteur van het blad *VredesMagazine* en een van de medeoprichters van De Nieuwe Vredesbeweging – waartoe zo'n vijftig verschillende clubs behoren: van Pais tot Stop Wapenhandel, van Kerk & Vrede tot The Hague Peace Project.

„Iedereen kan laten zien dat-ie vindt dat het anders moet. Hang een poster voor je raam, stuur een brief naar de krant, sluit je aan bij een actiegroep. Het is prettig om te doen, omdat je als burger iets van regie neemt. Het lijkt me zo'n lam gevoel als je alleen maar denkt dat je er niks aan kan doen. Het is veel leuker om mee te doen. Ik ben ervan overtuigd dat één mens de wereld kan veranderen.” Zoals Rosa Parks die weigerde haar plek in de bus af te staan aan een

witte medepassagier. Zoals de man die bleef hameren op het misbruik in de Rooms-katholieke Kerk in Ierland.

Met De Nieuwe Vredesbeweging bereidt hij een protest voor dat tegenwicht biedt aan de feestelijkheden rondom de NAVO-top in Den Haag in juni. Er staat een campagne tegen dienstplicht op stapel en een driedaagse internationale vredesconferentie.

Nee, het is geen club van boomers, juist niet, zegt De Haan. „Het leeft veel meer dan je denkt, juist onder jongeren. Die zijn bezig met het thema rechtvaardigheid, of het nou om de wereldhandel gaat, het klimaat of om Israël-Palestina. Er is behoefte aan een ander geluid dan dat van Rutte of van de zoveelste militair op tv.”

Wat dat andere geluid is? „We moeten stoppen met die escalatiepolitiek, met denken dat er een vijand is en dat je je moet bewapenen om je veiligheid te waarborgen. Dat is toch hetzelfde als het voorstel om alle middelbare scholieren in Amerika voor hun veiligheid een wapen te geven?”

Hij is ervan overtuigd dat een betere, rechtvaardiger wereld mogelijk is. Die bereik je volgens De Haan met diplomatie. „En daarnaast moet Nederland zich inzetten voor mensenrechten.”

Kom, hij moet een stuk schrijven voor *VredesMagazine*. En hij heeft er zin in.